

Výpisky z KRIŠNAMURTIHO

Karel Funk

Po staletí nás ovlivňuje autorita našich učitelů, světců a knih. Chceme od nich, aby nám sdělili i to, co leží za horami a lesy na konci světa, a protože se většinou spokojíme s popisem, pobýváme v pouhých slovech a náš život je povrchní a prázdný. Jsme lidé z druhé ruky: žijeme tím, co nám řekli jiní, a unášeni svými touhami a sklony přijímáme daný stav - ať už dobrovolně, anebo přinucení prostředím a okolnostmi. Jsme výsledek vlivů všeho druhu a není v nás nic nového. Nic, co bychom objevili sami, nic původního, svěžího a jasného...

Avšak pokřivená mysl, která se snaží vyhnout vlastním zmatkům odmítnutím vnějšího světa a která otupěla rozkazy a poslušností, taková mysl, ať hledá, jak chce dlouho, může najít pouze to, co odpovídá jejímu pokřivení...

Základní příčinou vnitřního zmatku je usilování o věci, které nám někdo nasliboval. Je opravdu pozoruhodné, jak většina z nás zavrhuje diktaturu a politický útlak, vnitřně však diktaturu - svých autorit - bez protestu přijímáme, přestože to podkopává naše myšlení i vitalitu. A pokud jsme snad duchovní autority - ceremonie, rituály, dogmata - odmítli (a to nejen rozumově, nýbrž do hloubky), jsme najednou sami a dostáváme se do konfliktu se společností: stáváme se podezřelými lidmi. Jenže přizpůsobivý člověk se skutečnosti, nekonečnu a nezměrnosti nikdy nepřiblíží...

Pokud jste však pochopili hloupost a nedospělost takového počínání a inteligentně jste zavrhli všechny tradiční návyky, jste volní a nebojíte se. Způsobíte si tím sice dost problémů a kolem sebe mnohou nepřístojnost, ale osvobodili jste se ze zajetí ve své přizpůsobivosti. A náhle zjistíte, že už nehledáte. Je to první věc, kterou je třeba se naučit: nehledat. Dokud hledáte, bloumáte jen kolem výkladních skříní.

Otázku zda je Bůh, Pravda nebo nějaká Vyšší skutečnost, či jak se tomu říká, vám nemohou zodpovědět ani knihy, ani knězi, ani filosofové... Odpověď můžete najít jen vy sami, nikdo jiný. Proto je nutné sebe sama poznat. Nedospělost je nedostatečné sebepoznání. Počátek moudrosti leží v sebeporozumění.

Lidská bytost není záležitost místní; je všude. Osoba jedná kdesi v koutku obrovského životního pole a její činy nemají s celkem světa mnoho společného. Je však nutné mít na zřeteli, že běží právě o celek, a ne pouze o nějakou jeho část, protože menší je obsaženo ve větším, a naopak to neplatí. Osoba je malý, ubohý, závislý, nešťastný, zklamaný tvor, uspokojený svými bezvýznamnými zvyklostmi a bohy, kdežto lidská bytost se zabývá prospěchem světa, jeho rozvráceností a nouzí.

My lidé jsme to, co už po milióny let - jsme neskutečně chtiví, závistiví, agresivní, žárliví, bojácní a nešťastní tvorové - s občasnými záblesky radosti a laskavosti. Jsme podivná směs nenávisti, strachu a něhy, jsme násilí i mír. Navenek pokrok dospěl od selského vozu k tryskovému letadlu, ale psychicky se člověk nezměnil. Vytvořil všude po světě nejrůznější společenství, která jsou výsledkem jeho vnitřního uspořádání, daného zase naopak jeho mezilidskými vztahy. Jsme tedy výsledkem všech dosavadních lidských zkušeností, jednání a vědění a skladištěm veškeré minulosti. Každý jednotlivec je tedy celé lidstvo a historie lidstva je zapsána v každém z nás.

Vnější změny způsobené válkami, revolucemi, reformami, zákonodárstvím a ideologiemi zásadně neuspěly ve snaze změnit základní přirozenost člověka - a tedy ani lidskou společnost. Jako ti, kdo v této situaci žijí, se nicméně zeptejme: Může vzájemné potírání, surovost a strach, na nichž je společnost založena, ustát? Ne v pouhé rozumové představě, ani jako záblesk naděje, nýbrž fakticky, aby se naše mysl obnovila, stala se čerstvou a nevinnou a umožnila svět po všech stránkách odlišný. Snad by k tomu mohlo dojít, kdybychom nahlédli základní skutečnost, že jako osoby, jako lidské bytosti - ať už jsme se narodili na kterémkoli místě zeměkoule a do jakéhokoli kulturního okruhu - jsme plně odpovědní za stav světa. Za každou probíhající válku je zodpovědný každý z nás: agresivitou svého života, svým nacionalismem a egoismem, svými bohy, předsudky, ideály, vším, co nás rozděluje. A jen když nám bude úplně zřejmé (nejen rozumově, nýbrž tak skutečně, jako je nám zřejmý vlastní hlad anebo bolest), že vy i já opravdu odpovídáme za současný chaos a útrapy kolem nás, a že k nim svým denním životem přispíváme jako příslušníci lidského společenství, chtivě pěstujícího hrůzné brutální ohavnosti, pak teprve budeme jednat.

Pravda nemá cestu, v tom je její krása. Je vlastním žitím. Cesta vede pouze k nehybné, mrtvé věci. Jakmile zjistíte, že pravda je něco živého, něco v pohybu, co nemá pevné místo a nelze to nalézt ani v chrámu, ani v mešitě, ani v kostele, a že vás k tomu nepřivede církev ani učitel, ani filosof, pak také zjistíte, že tato živá věc je to, co jste vy: vaše zlost, násilí, křeč, zoufalství a starosti, se kterými žijete. Pravda je v porozumění tomu všemu. A porozumět je možné, jenom když víte, jak se dívat na věci svého života. Brýlemi ideologií a sítěmi slov to nelze, a stejně tak ne s nadějí a strachem.

Jenže běžná reakce je svést všechno na jiné - což je druh sebelítosti.

Můžeme tedy - vy i já - v samém jádru své bytosti, bez vnějšího vlivu a bez donucení, beze strachu a bez obav z následků, v sobě uskutečnit obrat, psychickou mutaci, po níž bychom přestali být útoční, násilní, hrubí, bojácní, chtiví, závistiví a to všechno, co je projevem lidské povahy, která zformovala shnilou společnost, v níž každodenně žijeme?

Je myslím důležité pochopit od samého začátku, že tu nevytváříme žádnou filosofii ani teologickou stavbu z myšlenkových konceptů. Domnívám se dokonce, že ideologie jsou hloupost. Co je důležité, nejsou životní filosofie, nýbrž sledování toho, co se fakticky denně děje. Jestliže to sledujete a zkoumáte zblízka, zjišťujete, jak silně je vše založeno na určitém myšlenkovém pojetí. Jenže myšlení nepředstavuje celé životní pole, nýbrž jen jeho část, pouhý zlomek - ač třeba umně seskupený, úctyhodný a všeobecně ceněný -, a vy máte co dělat s celkem věcí, s životem v jeho úplnosti.

Když tedy pozorujete, co se ve světě odehrává, začínáte chápat, že tu neprobíhá žádné vnější a vnitřní dění, nýbrž jedno jediné: celkový pohyb veškerenstva, vnitřní hnutí, projevující se navenek, a vnější, které odpovídá dějům vevnitř. Podle mého soudu je schopnost tohle spatřit prakticky všechno, co je třeba. Když víte, jak se dívat, věci se vám vyjeví samy a nemusíte k nim mít ani učitele, ani filosofy. Jak se dívat, k tomu vás nemusí nikdo nabádat. Prostě se díváte.

Nyní se tedy díváte, a pokud nevidíte jen slova, bylo by možné, abyste se jednoduše, spontánně změnili? To je náš hlavní bod: Je možné v lidské psyché uskutečnit naprostý obrat?

Zajímalo by mě, jak by zněla vaše odpověď. Možná si říkáte, že žádnou změnu nechcete. Tak je tomu u velké většiny lidí a zvláště u těch, kteří jsou hospodářsky a společensky zajištěni anebo se drží nějaké pevné víry a jsou v podstatě se sebou spokojeni. Jejich zájmem jsou nanejvýš změny velmi nepatrné - ale těmito lidmi se tu nezabýváme. Anebo byste mohli odpovědět mírněji, i když podobně: Tohle je moc těžké a nejspíš nic pro mě. Tím byste se ovšem předem zablokovali, zkoumání by se přerušilo a nemělo by smysl vydávat se dál. Vaše odpověď by také mohla znít: Je mi jasné, že je nutná změna, ale jak ji provést? Ukaž mi, jak na to, pomoz mi. Jestliže odpovídáte tímhle způsobem, nezabýváte se vůbec daným problémem a zásadní vnitřní obrat vás nezajímá: hledáte pouze určitou metodu, popřípadě systém.

Kdybych byl dostatečný blázen, abych vám nějaký systém nabídl, a vy dostateční šílenci, abyste se podle něj řídili, pouze byste něco napodobovali a kopírovali, něčemu se podřizovali, cosi akceptovali. Pokud to uděláte, ustavíte nad sebou autoritu někoho druhého a mezi touto autoritou a vámi bude okamžitě rozpor. Pokusíte se uskutečnit, co vám bylo řečeno, a zjistíte, že toho například nejste schopni. Máte své zvláštní sklony, puzení a tendence, které nejsou v souladu s přejatým systémem, a hned je z toho konflikt. Čeká vás dvojaký život mezi ideologií systému a vaší každodenní existencí. Ve snaze ideologii vyhovět potlačíte sebe sama, jenomže pravdou není ideologie, nýbrž to, co jste. Kdo se chce učit poznávat sebe sama od druhých, zůstane člověkem z druhé ruky.

Kdo říká, chci se změnit, pověz mi jak na to, se zdá být opravdovým, vážným člověkem. Ale není. Žádá si pouze vyšší autoritu, aby v něm nastolila pořádek. A

copak je to možné, když pořádek ustavený zvnějšku plodí zásadně nesoulad? - Jestli je vám tohle jasné, nešel by vyvodit závěr, že vaše mysl si už nikdy žádnou vyšší autoritu nevytvoří (ať už autoritu svaté knihy, duchovní skupiny, učitele, manžela, rodičů, přátel)? Lidé totiž zásadně fungují v rámci nějaké autoritativní formule a ideologie. Ale v okamžiku, kdy zřetelně vidíte, že otázka „Jak se mám změnit“ ustavuje autoritu, skončili jste s tím jednou provždy.

Shrňme to: Vidím, že se musím změnit od samého kořene své bytosti. Není možné záviset na tradici, neboť s sebou nese obrovskou lenost, poslušnost a přžívání daného stavu.

Co se stane pak? Především: dokázali jste se svých autorit opravdu zbavit? Jestli ano, znamená to, že se už nebojíte. Takže co se stane, když odhodíte balast, který jste s sebou vláčeli celé generace? Co se stane, když odsunete něco nesmyslného? Máte víc síly, že? Máte víc schopností, více elánu, větší sílu a vitalitu. Jestliže je necítíte, neodhodili jste ještě nic a dosud s sebou vláčíte mrtvou zátěž.

A jestli jste ji odhodili, je ve vás energie, která nemá z ničeho strach - ani z vlastních chyb, ani z toho, že uděláte něco špatně. A není už tato síla proměnou? Této síly je nesmírně zapotřebí, jenže vy většinu té své vyplýváte strachem. Když se však tato energie po odhození balastu projeví, uskuteční ve vás zásadní vnitřní obrat - o který se vy sami nemusíte vůbec pokoušet!

Jste tedy ponecháni sami sobě - to je skutečná situace člověka, který se těmito věcmi vážně zabývá. A protože nečekáte od nikoho pomoc, jste volní - svobodní, abyste objevovali. Kde je svoboda, tam je velký silový náboj. A svoboda nemůže nic pokazit. Mimochodem: svoboda znamená něco úplně jiného než to, čeho lze dosáhnout tzv. osvobozeneckým bojem. A kde je svoboda, neexistuje dobré ani špatné jednání. Jste prostě volní, a z tohoto prostoru jednáte. Pro strach v něm není místo. A mysl, která nemá strach, je schopna veliké lásky. A láska může, co chce.

Poznávat sebe sama se nenaučíte ani ode mne, ani od psychoanalytiků nebo filosofů - to byste se naučili něco o nich, a ne, co jste vy sami.

Jestliže jste tedy pochopili, jak je nutná vnější nezávislost, aby v samém jádru lidské psyché došlo k proměně, máte před sebou další, daleko větší potíž: vnitřní autoritu - autoritu omezených osobních zkušeností a nashromážděných názorů, autoritu svých znalostí, myšlenek a ideálů. Včera jste udělali jistou zkušenost, z níž jste si vzali ponaučení - a tato autorita včerejška je stejně destruktivní jako každá jiná, stará třeba tisíc let. Ale ani té není k sebeporozumění zapotřebí, jelikož jste živí tvorové: bez přestání a bez "odpočinku" v pohybu. Kdo se na sebe dívá přes mrtvý včerejšek, nikdy tomuto živoucímu rytmu, jeho kráse a hodnotě, neporozumí.

Zbavit se autority, vlastní i cizí, znamená zemřít vůči všemu, co bylo, takže mysl je neustále svěží, stále mladá, nevinná, plná nadšení a života. Pouze v takovém rozpoložení má člověk schopnost učit se a dívat. Musí ale být velmi pozorný, uvědomovat si, co se odehrává uvnitř...

Od příště tedy budeme zkoumat společně - ne tak, že jeden vysvětluje a druhý naslouchá a potom souhlasí nebo nesouhlasí s použitými slovy, nýbrž tak, že se vydáme na společnou pout', na výzkumnou cestu do nejtajnějších koutů lidské mysli. Na takovou cestu je třeba vyjít nalahko, bez zátěže názorů, předsudků a závěrů - toho starého harampádí, které jsme posbírali za poslední dva nebo čtyři tisíce let. Zapomeňme tu, co o sobě víme. Začneme, jako bychom nevěděli nic.

Dnes v noci přelo a teď se nebe začíná jasnit. Je nový svěží den. Vyjděme mu vstříc, jako by byl jediný. Vyjděme na společnou cestu tak, že všechny připomínky včerejška necháme za sebou - a začneme si poprvé rozumět.